

התחזקות אלקאעדה בזירת הג'האד העולמי – פעילותו המקוונת כמקרה בוחן

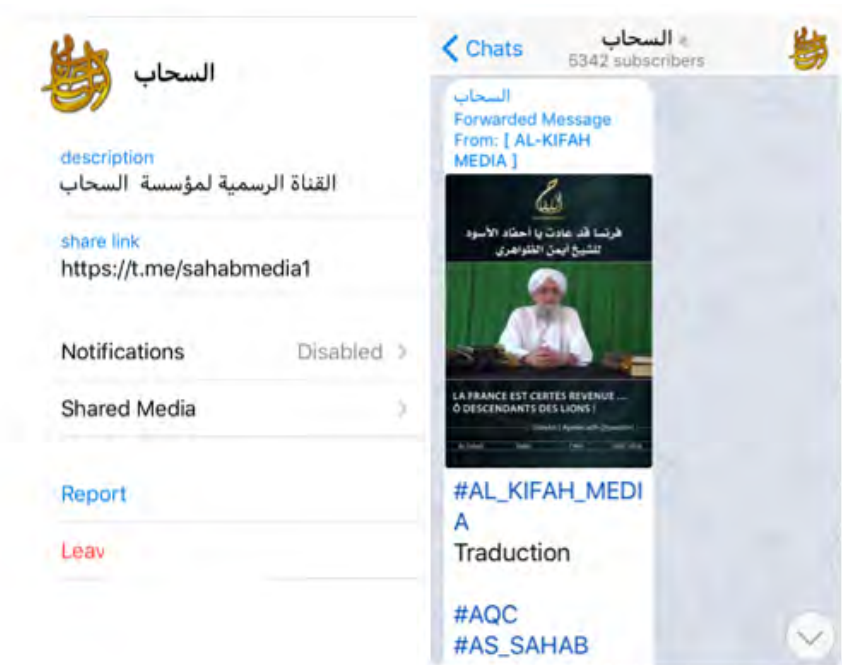
12 באפריל 2018

אריאל קור

◀ אחת ההשלכות הבולטות לעליית כוחו של ארגון דאעש בסוריה ועיראק מאז 2013 הייתה דחיקת ארגון אלקאעדה מהובלת תנועת הג'האד העולמי, אף שבמקור צמח דאעש כשלוחת אלקאעדה בעיראק.ⁱ הדבר הביא למיקוד תשומת הלב הביטחונית, הפוליטית, התקשורתית והאקדמית בדאעש ובפעילויותיו המקוונות והקונבנציונליות,ⁱⁱ בשעה שהעיסוק באלקאעדה נזנח. בפועל, ממשיך אלקאעדה לתחזק ואף להגביר את פעילותו במרחב המקוון כחלק מג'האד תקשורתי (אלג'האד אלאעלאמי) שהארגון מבצע כהגדרתו, כחלק מהכנה ליום שבו ישוב למלא מקום מרכזי בזירת הג'האד העולמי. הארגון פועל להידוק הקשרים עם שלוחותיו השונות ועם גורמים המזוהים עמו באסיה, אפריקה ובמזרח התיכון,ⁱⁱⁱ הממשיכים להוות איום על מדינות שונות במרחב הערבי והאסלאמי ומחוצה לו,^{iv} תוך מיקוד פעילותו ברשת המסרים המוצפנת טלגרם.^v

◀ בעבר, הפעילו פעילי אלקאעדה וקבוצות ג'האדיסטיות אחרות קבוצות מקוונות שהתבססו על תכנות מסרונים כגון ICQ, חדרי צ'אט, פורומים ובלוגים שונים.^{vi} ואולם, אלה סבלו ממתקפות סייבר ונסגרו לעתים תכופות. תועמלני הג'האד נדרשו למצוא פתרון יעיל וזמין שנמצא לבסוף ברשתות החברתיות דוגמת פייסבוק, יו-טיוב וטוויטר,^{vii} כשהאחרונה הייתה המועדפת על הג'האדיסטים.^{viii} בעקבות לחץ ציבורי שהופעל על החברות השונות הן הפריעו יותר ויותר לפעילות השוטפת של הג'האדיסטים ובשל כך פנו הללו לאפיקים אחרים ובהם טלגרם.^{ix} לאחרונה החלה גם חברת טלגרם להיאבק בפעילות הג'האדיסטים בפלטפורמה ולסגור את חשבונותיהם, אף שהפעילות בה עודנה עקבית. מהתכנים העולים ברשת, אנו למדים על פלטפורמות נוספות שבהם עושה הארגון שימוש לצורך הפצת תעמולה, כגון האתרים Justpast.it ו-Risala.ga.

◀ אחד הערוצים הבולטים שמפעיל הארגון בטלגרם נפתח ביולי האחרון ומשיך לזרוע התקשורת הרשמית של הנהגת אלקאעדה "אלסחאב" (הענבים), שצבר עד לסוף אוגוסט מעל 3,100 עוקבים. בחשבון מופצים בעיקר תכנים בערבית, כמו גם באנגלית ובשפות נוספות, הכוללים את המגזין היומי "אלנפיר", וסרטוני וידאו ואודיו של מנהיג אלקאעדה הנוכחי אימן אלט'ואהרי.^x לערוץ נוספו מאז למעלה מ-2,000 עוקבים.^{xi} מעבר לחשיפת העוקבים לתכנים השוטפים שמפרסם הארגון, מקשר הערוץ לערוצי טלגרם נוספים הפועלים בשירות הארגון, בהם "אנצאר קאעדת אלג'האד פי ג'זירת אלערב" (תומכי אלקאעדה בחצי האי ערב) המשרת את אלקאעדה בתימן, ו"אפריקיא אלמסלמה" (אפריקה המוסלמית) המשרת את אלקאעדה במגרב.^{xii}

ערוץ הטלגרם של אל-סחאב מדיה

◀ לצד הערוצים הרשמיים, פועלות ברשת סוכנויות תקשורת המזוהות עם אלקאעדה, דוגמת ערוץ אלכפאח', האחראי על תרגום והפצת תעמולה בצרפתית.^{xiii} ביום ציון שלוש שנים לפיגוע במשרדי המגזין הסאטירי שרלי הברדו בפריז, פורסמה בערוץ ההודעה על קבלת האחריות לפיגוע שהפיצה דאז שלוחת אלקאעדה בתימן. ערוץ תקשורת נוסף האחראי על תרגום והפצת תעמולה באנגלית הוא אלתמכין (מילולית: השינוי והגיבוש).^{xiv} בין הפרסומים האחרונים בערוץ, ניתן למצוא תמלול לסרטון הווידאו האחרון של אלט'ואהרי, בו הוא תוקף את ארצות הברית ומזכיר כי היא "האויב הראשון של המוסלמים".^{xv}

◀ ישנם גם ערוצי טלגרם הפועלים בשירות זרועות המדיה של ארגוני ג'האד המזוהים עם אלקאעדה, ומשמשים אף הם לפרסום והפצת תעמולה. אלה כוללים את ערוץ המפלגה האסלאמית התורכסטאנית;^{xvi} ערוצי הטאליבאן בפקיסטן^{xvii} ובאפגניסטן^{xviii}; הערוץ של קבוצת "אנצאר אלאסלאם ואלמסלמין" (תומכי המוסלמים והאסלאם) המזוהה עם אלקאעדה בצפון-מערב אפריקה;^{xix} ערוץ של קבוצת "אנצאר ע'זות אלהנד" (אנשי פשיטת הודו) המזוהה עם אלקאעדה בקשמיר;^{xx} הערוץ של ארגון אלשבאב אלמג'אהדין בסומליה;^{xxi} והערוץ הרשמי של "תנט'ים חראס אלדין" (ארגון שומרי הדת) המזוהה עם אלקאעדה בסוריה.^{xxii} נוסף על כך את ערוץ מנבר אלתוחיד ואלג'האד,^{xxiii} הקרוי על שם האתר שהקים שיח' עצאם אלברקאוי (אבו מחמד אלמקדסי), שנחשב לאחד ההוגים הסלפים הבכירים שתומכים ברעיון הג'האד העולמי של בן-לאדן וממשיכו.^{xxiv} האתר שימש בעבר כמאגר המקוון החשוב ביותר של ספרות סלפית רדיקלית.^{xxv} לערוץ זה מעל 2,400 עוקבים והוא משמש במה לפרסומים שונים של אלברקאוי וחבריו, שנותרו נאמנים לאלקאעדה ולעומד בראש הארגון כיום.

◀ התכנים המופקים בידי אלקאעדה ומופצים בידי שלל הערוצים מסייעים בגיבושה של קהילה ג'האדית טרנס-לאומית ובהפצת משנתו הרעיונית של הארגון בנוגע לג'האד עולמי. דוגמה לכך בטקסט שהופץ בשפה

האנגלית בערוץ אלסינד (Al-Sindh), מזרועות המדיה של אלקאעדה בתת היבשת ההודית, המיוחס לזקיר מוסא (Musa), מנהיגה הנוכחי של "אנצאר ע'זות אלהנד",^{xxvi} ובו דיון הנוגע בשאלה האם חיבור הג'האד בקשמיר עם הג'האד העולמי יפגע במאבקם של המוסלמים בחבל ארץ זה. בטקסט מביא מוסא את עמדתו השלילית וטוען כי המאבק אינו רק נגד הודו או פקיסטן, שחתמה עם הודו על הסכם הפסקת אש וסגרה מחנות אימונים של המג'אהדין במדינה, אלא גם נגד ארצות הברית. בעבור סלפים-ג'האדיסטים, אמירה זו עומדת בעינה, ללא קשר לסכסוך טריטוריאלי כזה או אחר, כפי שהגדיר זאת אל-ט'ואהרי: "אמריקה היא האויב הראשון של המוסלמים".

◀ הטענה בדבר התחזקות אלקאעדה, כפי שמשקפת בפעילותה המקוונת, מתכתבת עם עמדתם של חוקרים דוגמת דיוויד גרטנסטיין-רוס ונתניאל בר שטענו כי חרף האתגרים שנחל הארגון בשנים האחרונות בהם תבוסת הארגון בעיראק (2007-2009) ועליית דאעש, יצא אלקאעדה כשידו על העליונה.^{xxvii} תמיכה לכך התקבלה במאמרו של ברוס הופמן שטען כי אירועי "האביב הערבי" והמהפכות שפרצו בעקבותיהם במדינות השונות, בדגש על המלחמה בסוריה, סייעו לאלקאעדה לשקם את מעמדו.^{xxviii} לדבריו, הכוחות הנאמנים לאלקאעדה ושלוחותיו מונים כיום עשרות אלפי בני אדם ברחבי העולם, ויש להם יכולת לערער את היציבות ברמה המקומית והאזורית, ולהוציא אל הפועל מתקפות במדינות רבות במזרח התיכון, באסיה, באפריקה, באירופה וברוסיה.^{xxix} לדברי הופמן, לאלקאעדה יש כיום השפעה רבה יותר מאשר לדאעש, בין היתר בשל היקף כוח האדם והלכידות גבוהה הקיימת בארגון, ואף שלדאעש ישנה כיום היכולת לבצע פיגועים קטלניים במערב, אין הדבר אומר שאלקאעדה לא מתכנן פיגועים במערב.^{xxx} כראיה, הדיווחים שהתקבלו בעבר על גורמים בתוך אלקאעדה שהגיעו מאפגניסטן לסוריה במטרה לאמן ולהכשיר מחבלים לקראת פיגועים מסוג זה.^{xxxi}

◀ פעילות אלקאעדה בטלגרם מלמדת על החשיבות של הכלים הטכנולוגיים השונים בעיני הארגון, המסייעים במאמציו להישאר רלוונטי עבור תומכיו ברחבי העולם, בעיקר מקרב הדור הצעיר, ולאור מה שמסתמן כדעיכת דאעש בסוריה ועיראק. בעוד שנדמה היה כי אלקאעדה הובס ודאעש החליפו כארגון המרכזי בזירת הג'האד העולמי, בפועל נראה כי הארגון הלך והתעצם, במיוחד לאור המלחמה בסוריה. פעילותו המקוונת ופריסתם הגאוגרפית של ערוצי הטלגרם שמפעילים גורמים שונים המזוהים עם אלקאעדה ושלוחותיו מלמדת על הפריסה הרחבה של הארגון ברחבי העולם ועל תפקידו כגורם חשוב בעבור ג'האדיסטים. כל האמור מחדד את ההבנה כי האיום הג'האדי אינו מגיע מכיוון דאעש בלבד, אלא נותר פעיל גם מכיוון אלקאעדה, הממשיך להתכונן ליום שבו יוכל לשוב ולמלא תפקיד מוביל ומשמעותי בזירת הג'האד העולמי.

- ⁱ Jean Pierre Filiu, "Al-Qaeda Is Dead, Long Live Al-Qaeda", *Carnegie*, August 22, 2014. <http://carnegie-mec.org/diwan/55401?lang=en>
- ⁱⁱ Nico Prucha, "Part 5: Influence and information Campaigns: from Twitter to Telegram", *Online Jihad: Monitoring Jihadist Online Communities*, September 17, 2017. <https://onlinejihad.net/2017/09/17/part-5-influence-and-information-campaigns-from-twitter-to-telegram/>
- ⁱⁱⁱ Bruce Hoffman, "Al-Qaeda's The Resurrection", *Council on Foreign Relations*, March 6, 2018. <https://www.cfr.org/expert-brief/al-qaedas-resurrection>.
- ^{iviv} Barak Mendelson, *The Al-Qaeda Franchise: The Expansion of al-Qaeda and its Consequences* (USA, NY: Oxford University Press, 2016)
- ^v "Terrorists on Telegram", *Counter Extremism Project*, [no date]. <https://www.counterextremism.com/terrorists-on-telegram>
- ^{vi} Aaron Y. Zelin, "The State of Global Jihad Online: A Qualitative, Quantitative, and Cross-Lingual Analysis", *The New America Foundation*, January 2013. <http://www.washingtoninstitute.org/uploads/Documents/opeds/Zelin20130201-NewAmericaFoundation.pdf>
- ^{vii} Gabriel Weimann, "Terror on Facebook, Twitter, and YouTube", *The Brown Journal of World Affairs*, Vol. 16, No. 2 (Spring / Summer 2010): 45-54.
- ^{viii} Gabriel Weimann, "New Terrorism and New Media", *The Wilson Center*, Research Series, Vol. 2, 2014, p. 8. https://www.wilsoncenter.org/sites/default/files/STIP_140501_new_terrorism_F.pdf
- ^{ix} Nico Prucha, "How well Established is the Jihadist Movement on Telegram?", *Online Jihad: Monitoring Jihadist Online Communities*, March 15, 2018. <https://onlinejihad.net/2018/03/15/how-well-established-is-the-jihadist-movement-on-telegram/>
- ^x "Al-Qaeda Media Wing Al-Sahab Active on Telegram", *MEMRI*, August 31, 2016. <http://cjlabs.memri.org/lab-projects/tracking-jihadi-terrorist-use-of-social-media/al-qaeda-media-wing-al-sahab-active-on-telegram/>
- ^{xi} "כניסה 13.03.2018 של 'אל-סחאב מדיה': <https://t.me/sahabmedia1>
- ^{xii} "כניסה 27.03.2018 של 'אל-סחאב מדיה': https://t.me/Africa_Muslima3
- ^{xiii} הערוץ של "אל-כפאח" היה זמין עד פברואר האחרון, אולם מאז הערוץ נסגר ונפתח מחדש כערוץ פרטי, אליו אין גישה ללא הזמנה.
- ^{xiv} "כניסה 27.03.2018 של 'אל-תמכין': https://t.me/al_tamkin
- ^{xv} Ayman az Zawahiri, "America is the First Enemy of Muslims", *Risala.ga*, March 22, 2018. [http://risala.ga/lcv5/\(27.03.2018](http://risala.ga/lcv5/(27.03.2018) (כניסה)
- ^{xvi} "כניסה 13.03.2018 של 'ערוץ 'סות אל-אסלאם' (קול האסלאם): <https://t.me/sowtil5>
- ^{xvii} "כניסה 13.03.2018 של 'ערוץ 'עמר מדיה': <https://t.me/UmarMediaArabic2>
- ^{xviii} "כניסה 13.03.2018 של 'ערוץ 'אל-אמארה' (האמירות): <https://t.me/AlemaarahEnglishNews>
- ^{xix} השם "אל-זלאקה" (מילולית: האדמה החלקלקה) מבוסס על קרב אל-זלאקה (בערבית: "מערכת אל-זלאקה", (שנערך בשנת 1086 בין צבא מוסלמי שפלט לספרד ממצרי גיברלטר לצבא נוצרי Batalla de Sagrjas בספרדית: (כניסה 13.03.2018). <https://t.me/AzZallaqa18>. הערה: הערוץ נסגר.
- ^{xx} לערוץ הטלגרם של "אל-ח'ר" (החופש) אין קישור שניתן לשיתוף.
- ^{xxi} "אל-שהדאא' אל-אח'באריה" (סוכנות השהידים לחדשות): https://t.me/Shahada_Agency (כניסה 27.03.2018)
- ^{xxii} "כניסה 13.03.2018 של 'הורס אדדין': https://t.me/horras_eddeen
- ^{xxiii} "כניסה 27.03.2018 של 'מינברטוהד': <https://t.me/minbrtwhed>
- ^{xxiv} Joas Wagemakers, "Abu Muhammad al-Maqdisi", *West Point CTC Sentinel*, Vol. 1, No. 6, May 2008: 7-9. <https://ctc.usma.edu/app/uploads/2010/07/CTCSentinel-Vol1Iss6.pdf>
- ^{xxv} www.tawhed.ws האתר של "אבו מחמד אל-מקדסי" פעל בכתובת הבאה:
- ^{xxvi} "Al-Qaida-Linked Cell Ansar Ghazwat-Ul-Hind Announces Zakir Musa as its Chief in Kashmir", *Times of India*, July 27, 2017. <https://timesofindia.indiatimes.com/india/al-qaeda-linked-cell-ansar-ghazwat-ul-hind-announces-zakir-musa-as-its-chief-in-kashmir/articleshow/59792567.cms>

^{xxvii} Daveed Gartenstein-Ross and Nathaniel Barr, "How al-Qaeda Survived the Islamic State Challenge", *Hudson Institute*, March 1, 2017. <https://www.hudson.org/research/12788-how-al-qaeda-survived-the-islamic-state-challenge>

^{xxviii} Hoffman, "Al-Qaeda's Resurrection", March 6, 2018.

^{xxix} Ibid.

^{xxx} Ibid.

^{xxxi} אריאל קוך, "קבוצת ח'וראסאן", **צבא ואסטרטגיה**, המכון למחקרי ביטחון לאומי, כרך 8, גיליון 1, יולי 2016: 83-96. <http://www.inss.org.il/he/wp-content/uploads/sites/2/systemfiles/ArmyStrategics8-1.06Koch.pdf>